

ב"ה

פרשת דברים - ה' מנחם אב

נתינת צדקה בעמידה

ישנה הוראה מיוחדת מהנהגתו של האריז"ל בנוגע לקיום מצות הצדקה, כדלקמן.

ובהקדים - ביאור הקשר המיוחד דמצות הצדקה לכללות הענין דגלות וגאולה: ענין הצדקה שייך רק כאשר ישנו מציאות של "עני", וכמבואר במדרשי רבותינו ז"ל^[1] "אמר דוד לפני הקב"ה, רבון העולמים, ישב עולם לפני אלקים, תיישר עולמך בשוה העשירים והעניים, אמר לו אם כן חסד ואמת מן ינצרוהו, אם יהיו כולם עשירים או עניים מי יוכל לעשות חסד", זאת אומרת, כדי שיוכל להיות קיום מצות צדקה, בהכרח שתהיה מציאותו של העני.

ובפרט כאשר מדובר אודות "צדקה" דוקא, ולא אודות "גמילות חסדים", כי "גמילות חסדים" היא "בין לעניים בין לעשירים", ואילו "צדקה" היא לעניים בלבד^[2].

ועל פי זה מובנת השייכות דמצות הצדקה לכללות ענין הגלות וגאולה - כי הירידה דמעמדו ומצבו של העני (שאז שייך קיום מצות צדקה) היא בדוגמת כללות ירידת הגלות, ולכן, כאשר פועלים עילוי במעמדו ומצבו של העני (על ידי נתינת הצדקה), נפעל העילוי שבענין הגאולה (לאחרי ירידת הגלות).

וכמאמר רבותינו ז"ל^[3] "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", היינו, אף על פי שכל עניני התורה ומצוותיה קשורים עם הבאת הגאולה, אבל בזה גופא ישנו עילוי מיוחד במצות הצדקה, שהיא "מקרבת את הגאולה" (יותר משאר עניני התורה ומצוותיה).

ובזה מתבטא העילוי שבמצות צדקה אפילו לגבי לימוד התורה - כמבואר באגרת הקודש^[4] ש"כל עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות משיחא היא עבודת הצדקה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, ולא אמרו רבותינו ז"ל תלמוד תורה שקול כנגד גמילות חסדים אלא בימיהם, שתלמוד תורה היה עיקר העבודה אצלם. . . מה שאין כן בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחינת רגלים ועקביים, שהיא בחינת עשיה, אין דרך. . . כי אם בבחינת עשיה גם כן, שהיא מעשה הצדקה כו".

[ואף שלכאורה אינו מובן - כיצד אפשר לומר שמאמר רבותינו ז"ל תלמוד תורה שקול כנגד גמילות חסדים

הוא "בימיהם" בלבד, מה שאין כן בעתים הללו עיקר העבודה היא בענין הצדקה?! - הביאור בזה: היות שבעקבות משיחא "נפלה סוכת דוד כו", הרי מצות הצדקה היא מצוה שהזמן גרמא - להקים את סוכת דוד מפילתה, ומצוה שהזמן גרמא דוחה אפילו את לימוד התורה].

וזהו גם העילוי ד"שביה בצדקה" לגבי "ציון במשפט (תורה) תפדה": על ידי לימוד התורה ("משפט") נפעל הענין ד"תפדה", פדיה בלבד: ואילו הענין ד"שביה", לא רק פדיה בלבד, אלא השבה למקומה הראשון (על דרך הענין ד"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה") - נפעל על ידי ענין הצדקה דוקא, "ושביה בצדקה".

איתא בשולחן ערוך האריז"ל (הלכות צדקה - ב"ויברך דוד"): "מורי ז"ל היה נוהג עתה (באמירת "ויברך דוד") לתת צדקה, הטעם הוא, כי הצדקה היא מצות עשה וראוי לעשות המצוה מעומד", ולכן היה נוהג לתת צדקה באמירת "ויברך דוד" - לפי ש"צריך לקום אז ולומר מעומד כו".

זאת אומרת: נוסף לנתינת צדקה קודם התפלה, על פי מה שכתוב בגמרא^[5] ובשולחן ערוך^[6] ש"רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, שנאמר אני בצדק אחזה פניך" - היה נוהג לתת צדקה גם באמירת "ויברך דוד". ואדרבה: הנתינה לצדקה שקודם התפלה עיקרה - הכנה לתפלה, וכאן מדובר אודות עיקר הענין דמצות הצדקה, וכמו שכתוב ב"כותרת" שזהו "הלכות צדקה".

וכותב שם: "והיה נותנו באמרו ואתה מושל בכל, כי בכל הוא היסוד הנקרא כל [כמו שכתוב "כי כל בשמים ובארץ", ותרגומו "דאחיד בשמיא ובארעא", שזהו ענין היסוד], והוא נותן צדקה אל השכינה [ספירת המלכות, דלית לה מגרמה כלום], ואל זה ראוי לכויך".

וממשיך לאחרי זה: "צריך ליתן הצדקה מעומד, כי היא נתינה לעני היא השכינה היושבת לארץ, וצריך להקימו ולהעמידו על ידי הצדקה הנותן לה".

זאת אומרת: מה שכתוב לפני זה ש"הצדקה היא מצות עשה וראוי לעשות המצוה מעומד" - הרי זה ענין השייך בכל מצות עשה, ולכן ממשיך שישנו ענין מיוחד בנתינת הצדקה מעומד - "כי היא נתינה לעני היא השכינה היושבת לארץ, וצריך להקימו ולהעמידו על ידי הצדקה" (על דרך המבואר באגרת הקודש הנזכר לעיל שעל ידי הצדקה מקימים את סוכת דוד מפילתה), ולכן "צריך ליתן הצדקה מעומד".

והנה, מה שכתוב ש"היה נותנו באמירת ואתה מושל בכל", אף על פי שלפני "ואתה מושל בכל" אומרים כבר "כי כל בשמים ובארץ", ואם כן, לכאורה היה צריך ליתן צדקה באמירת "כי כל בשמים ובארץ", ובפרט

שבפסוק זה מודגש ביותר שתיבת "כל" קאי על היסוד, מאחר שבהתחלת הפסוק נאמר "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח והיהוד", ולאחרי זה באה ספירת היסוד, "כי כל בשמים ובארץ" - הביאור בזה: נתינת הצדקה ענינה - "נתינה לעני היא השכינה היושבת לארץ, וצריך להקימו ולהעמידו על ידי הצדקה כו'". זאת אומרת, שעל ידי הצדקה מבטלים את כללות ענין הגלות, שאז נמצאת השכינה במעמד ומצב ד"יושבת לארץ", ועל ידי ענין הצדקה מקימים ומעמידים את השכינה.

ולכן נתינת הצדקה היא באמירת "ואתה מושל בכל" דוקא - כי כדי להקים את השכינה זקוקים לענין של ממשלה ("ואתה מושל בכל"), שעל ידי זה לוקחים את האות אל"ף, המורה על "אלופו של עולם", ומכניסים זאת בתיבת "גולה", ואז נעשה מ"גולה" - "גאולה", ובאופן ד"מיד הן נגאלין".

קטע משיחת ש"פ דברים, שבת חזון, רשימת השומעים בלתי מוגה.
ת"מ ה'תשמ"ב ח"ד ע 1953.

- [1] תנחומא משפטים ט.
- [2] סוכה מט, ב.
- [3] ב"ב י, א.
- [4] ס"ט.
- [5] ב"ב י, א.
- [6] או"ח סצ"ב ס"י.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוזגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה